

A kukorica kilátásai az európai és a világpiacon

A francia kukorica-termelők országos kongresszusának egyik napirendi pontja a tagszervezet kukorica- és cirokvetőmag-termelők szakmaközi szövetségének (FNPSMS) ülése volt, ahol a tematikus kerekasztal témájául a kukorica piaci kilátásit választották. **Az elhangzottak egyértelműen jelezték, hogy az EU kukorica vetőmag termelésének 80%-át két ország, Franciaország és Magyarország adja, és ez egyelőre így is marad. A tágan értelmezett európai térségben a kukorica termelésében középtávon várható bővülés mindenképpen növekvő vetőmag-igényt is jelent, ez Franciaországban 3-5 ezer hektárnyi új vetőmagtermő-terület beállítását teszi valószínűvé. A kukorica, mint szemestermény globális piaci kilátásait mindenképpen a kereslet bővülése fogja jellemezni, azonban legalább három bizonytalansági tényezővel mindenképpen számolni kell:**

- az energiapiaci helyzet kiszámíthatatlan, ezen belül a kukoricából történő amerikai etanol-gyártás jövője kétséges, amennyiben a jövedelmezősége csökken, elképzelhető, hogy jelentősebb mennyiségű kukorica jelenik meg a hagyományos piacokon,
- a GMO-k és általában a biotechnológiai eredmények alkalmazásának jövőbeni lehetőségei alapvetően meghatározzák majd a termesztés volumenének alakulását,
- legnagyobb bizonytalansági tényezőt azonban Afrika jelenti, ahol egyelőre csak az biztos, hogy az élelmiszer- és takarmány-igények nagyon jelentős mértékben növekedni fognak, ám azt még nem lehet tudni, ebből mekkora hányadot tud a kontinens maga megtermelni?

Az ülés első részében az FNPSMS által az elmúlt évben végzett szakmai munka bemutatása volt napirenden, ennek részét képezte a vetőmagpiaci helyzet elemzése. A termeléssel kapcsolatosan megemlítették, a 2012-es betakarítású és földolgozott vetőmag esetében 99,20%-os tisztaságot sikerült elérni, amivel az utolsó 3 év átlaga 99,16%-ra emelkedett. Megkülönböztetett figyelmet fordítanak a *Diabrotica* elleni küzdelemre, a kártevő Rhône-Alpes és Elzász régióban jelent egyre komoly problémát és várhatóan áttérjed más régiókra is. Ezzel együtt az AGPM és az FNPSMS azon az állásponton van, hogy meg kell szüntetni a *Diabrotica* karantén kártevő besorolását. Az FNPSMS a kukorica fönntartható termesztésével kapcsolatos kommunikációs kampányt is indított (www.maisculturedurable.com), ennek célja a kukorica termesztéséről a köztudatban kialakult negatív előítéletek és tévképzetek eloszlása.

A szokásoknak megfelelően sor került a vetőmagpiaci helyzet elemzésére és a kilátások értékelésére is. Ami a vetőmag-termelést illeti, az EU-28 két legnagyobb termelője Franciaország és Magyarország, a két ország adja a teljes mennyiség 80%-át. Franciaországban a megtermelt mennyiség 55-60%-a kerül exportra, ennek 70%-a „régi uniós tagországokba” (EU15) kerül (ennek közel fele, 34% Németországba), 18% az új tagországok (NEM – *nouveaux états membres*) piacain értékesül, csak a fennmaradó 12% jut harmadik országokba. A kukorica, mint kultúra egyébként 27 millió hektárt foglal el a tágan értelmezett Európában (azaz ideértve a Balkán nem EU-tagországait, Ukrajnát, Fehéroroszországot és Oroszország európai területeit).

Az EU-15-ben a kukorica 8,8 millió ha-t foglalt el 2013-ban, ebből 55% silókukorica, aminek 18%-át használják föl biogáz előállítására. Középtávon ez a piac 100-150 ezer hektáros termőterület-bővülést jelenthet, elsősorban a biogáz-termelés további bővülése miatt. A termőterület bővülését esetlegesen fékező lehetséges hatások között viszont meg kell említeni

a környezetvédelmet, a vízhasználati kérdéseket, a csávázószer-problémát és a *Diabrotica* térnyerését. Mindenesetre a várható bővülés a vetőmag-termelésben 1000-1500 hektáros felület-növekedést jelenthet, ennek 70%-a nagy valószínűséggel Franciaországban realizálódhat.

Az EU új tagországaiban 6,5 millió hektáron termeltek kukoricát 2013-ban, ennek nagy része szemeskukorica (84%). A vetésterületből 1,1-1,2 millió ha-on – elsősorban Romániában – még mindig nem hibrideket termesztnek, de ezek folyamatosan és gyorsan szorulnak ki a termelésből, átadva a helyüket a hibrideknek. A térségben az elkövetkezendő időben összesen 700 ezer hektárral bővíthet a hibridekkel bevetett termőterület, ebből a biogáz-termelés bővülése 50 ezer, a bioetanol szintén 50 ezer (elsősorban Magyarországon), a hibridekre való átállás csak Romániában 300 ezer hektárt jelenthet. Ennek eredményeként mintegy 6 ezer hektárral nőhet a szükséges vetőmag-előállító terület nagysága, ennek 15-25%-át állíthatja be Franciaország. A lehetséges fékek ebben a térségben: a gazdaság-szerkezet, növényvédelmi problémák (csávázószer), vízhasználati kérdések.

Európa nem EU-tag országaiban 2013-ban 11 millió ha kukorica volt, elsősorban Oroszországban, Ukrajnában, Szerbiában és Fehéroroszországban. Tovább folytatódik a nyugat-európai fajták térnyerése, ezek használati aránya már közel 70%. Az európai uniós vetőmag-termelők szemszögéből a lehetséges piacbővülést a fajtahasználat és az agronómiai reformok miatt várhatóan bekövetkező 300 ezer hektáros termőterület-növekedés jelentheti, de Oroszország esetleges WTO tagsága is javíthatja a nyugati vetőmag-cégek helyzetét. A fékeket a francia vetőmag szempontjából ebben a földrajzi térségben elsősorban a közép-európai cégek jó pozíciója jelenti. A potenciális növekedés ezzel együtt +1,2 Mha, ami 2 millió dózis vetőmagnak felel meg, ez akár 1-2 ezer ha újabb vetőmagtermelő területet is jelenthet Franciaországnak.

A három térség növekedését összevetve Franciaország összesen 3-5 ezer hektárnyi új vetőmag-termelő területre számíthat. A bővülést esetleg befolyásoló franciaországi fékek: termelési költségek emelkedése, a vízhasználati problémák, a csávázószerrel kapcsolatos bizonytalanság, valamint a GMO-helyzet tisztázatlansága. A 2014-es kilátások vegyesek, mivel a jelenlegi adatok szerint jövő nyáron messze nem lesz kielégítő vetőmagkészlet nagysága. A szakértők úgy számolnak, hogy az EU-ban 2014-ben legalább 165 ezer hektáron, Franciaországban 70 ezer hektáron fognak kukorica vetőmagot előállítani.

Catherine Lamboley (elnök, UFS kukorica szekció) hangsúlyozta, a vetőmag-szektor jövőjét az innovációra való képesség biztosíthatja, sajnálatos módon a politika ezt kevésbé támogatja, utalva a GMO-kkal és általában a biotechnológiával kapcsolatos helyzetre. Emlékeztetett arra, hogy a neonikotinoidek használatára vonatkozó moratórium nagyon súlyosan érintette a francia vetőmag-szektor, mivel nagyon komoly eladatlan készletek ragadtak bent, ezek harmadik országokba történő sikeres exportja egyelőre kétséges. **Pierre Blanc** (elnök, AGPM MAIS SEMENCE) a 2013-as kampányról szólva úgy fogalmazott, ez „egy minden szempontból sajátos (*hors normes*) év volt” olyan klimatikus szélsőségekkel – elsősorban a csapadék mennyiségét tekintve -, „amikre a legöregebbek sem emlékeznek”. Ezzel együtt aláhúzta, a francia vetőmag-ágazat továbbra is stabil és kiszámítható partner kíván lenni, ahol az egyes szereplők minden tőlük telhetőt megtesznek a megrendelések mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt kifogástalan kielégítése érdekében. Szerinte a jövő egyik legnagyobb kihívása a termelők jövedelem-biztonságának garantálása, ahol az egyik lehetséges út a termés-és jövedelem-biztosítási rendszer megteremtése, részben a KAP forrásainak fölhasználásával. **Christophe Terrain**, az AGPM elnöke elsősorban azokra a

belső, azaz franciaországi gazdasági és politikai problémákra hívta föl a figyelmet, amik az ágazat bizonytalanságait növelik. A szakszervezet különösen sértőnek találja, hogy az Államtanácsnak a Mon810-es kukorica termesztését tiltó (újabb) védzáradék hatályon kívül helyező döntése nyomán a miniszterelnöknek küldött AGPM-FNSEA-UFS megkeresésre a mai napig nem érkezett semmilyen válasz. Bejelentette, nem maradt más választási lehetőségük, mint a Jean-Marc Ayrault miniszterelnöknek címzett nyílt levélben fölhívni a miniszterelnök figyelmét arra, hogy a kutatás-fejlesztés és az innováció, ezen belül a biotechnológia és a GMO-k a francia mezőgazdaság versenyképességének részét jelentik, ezért világos és érthető, előremutató kormányzati döntésekre van szükség. Kitért a neonikotinoidok használatának a francia vetőmagos szakma számára érthetetlen és kellően szilárd tudományos eredményekkel nem bizonyított betiltására, ami ellen minden lehetséges fórumon föl kívánnak lépni az európai vetőmag-szakma képviselőivel közösen.

Philippe Chalmin közgazdász ([Université Paris-Dauphine](http://www.univ-st-etienne.fr)¹) a kukorica európai és globális kihívásaival kapcsolatos előadásában arra hívta föl a figyelmet, hogy a nyersanyagok összességének – ideértve a ritka földfémeket és a kőolajat, ahogy a mezőgazdasági terményeket is – ára a kilencvenes évek vége óta gyakorlatilag hatszorosára emelkedett, ami a világ minden piacára kihat és ami alól senki nem vonhatja ki magát. Egyértelmű, hogy ezt a tendenciát alapvetően befolyásolja és meghatározza a kőolaj árának emelkedése – 1999. elején ez 10 dollár volt hordónként (Brent), egy ideje viszont már tartósan 100-110 USD között mozog. Hasonló, csak nem ilyen szélsőséges emelkedés tapasztalható az élelmiszerek árában is, amiket a világban bárhol bekövetkező krízisek – pl. klimatikus szélsőségek – azonnal befolyásolnak. Kifejtette, egy ideje a világ belépett a teljes bizonytalanság állapotába, amikor semmit sem lehet már előre kiszámítani, semmi nem állandó, mindent a spekulatív szándékok irányítanak. Nem kevés iróniával úgy fogalmazott, „egy dolog biztos: a kukorica ára holnap nem lesz az, mint ma”. Aláhúzta, politikai szempontból **nulla a valószínűsége** annak, hogy a mostani teljes bizonytalanságból visszatérjünk egy olyan stabil rendszerbe, mint amit korábban a KAP 1958-1962-es verziója jelentett. Azaz a termelőknek el kell fogadniuk, hogy tartósan egy olyan rendszerre kell berendezkedniük, ahol a jövő teljesen kiszámíthatatlan, lesznek jó, nagyon jó, kevésbé jó és rossz évek, a világban bárhol bekövetkezhetnek klimatikus szélsőségek, mindez pedig azonnal visszatükröződik a piac állapotában. Nekik pedig ehhez kell alkalmazkodniuk, és akár tetszik, akár nem, maguknak is bizonyos mértékig spekulatív döntéseket kell hozniuk.

Ezen a piacon kukorica a legjelentősebb szemestermény, ennek több mint felét az USA (350 millió tonna) és Kína (210 Mt) termeli meg, Brazíliával és az EU-val kiegészülve ez a négy szereplő adja a világ közel egy milliárd tonnás termésének háromnegyedét. Ezzel együtt a kukorica globális kereskedelme viszonylag limitált, csupán a megtermelt mennyiség egytizede kerül exportra. ebből 36 millió tonnát vásárol meg Ázsia négy országa (Japán 15, Korea 10, Kína 7, Tajvan 4). Az egyes országos szükségleteinek ellátását eddig kizárólagosan biztosító direkt import kiváltására egyre gyakrabban – főleg Kína által - alkalmazott módszer a termelés „kihelyezése”, ami hosszabb távon a kereskedelmi viszonyokat is át fogja alakítani.

Ami a jövőt illeti, Chalmin szerint a kukorica előtt a következő lehetőségek, kihívások, megoldandó kérdések állnak:

- az energia és az amerikai etanol problematikája,
- a GMO-k,

¹ www.cercle-cyclope.com

- a föltörekvő országok szükségleteinek növekedése (Kína, Ázsia egyéb területei, a Közel-Kelet),
- a braziliai logisztikai helyzet alakulása,
- a biomassza-használat új perspektívái,
- az afrikai kontinens jövőjével kapcsolatos számtalan, egyelőre ismeretlen bizonytalansági tényező.

Ami a **kukoricából történő amerikai etanol-előállítás** illeti, szerinte a valóban tárgyilagos tanulmányok egyértelműen igazolják, hogy ez finoman szólva sem annyira jó ötlet, mint amilyenek azt sokan láttatni akarják, és a jövedelmezősége egyelőre csak annak köszönhető, hogy a palagáz kitermelésének fölfuttatása miatt a nitrogén-műtrágya ára jelentősen csökkent. Megjegyezte, míg Európában az agráriumnak már nincs politikai befolyása, az USA-ban a mezőgazdaság a Szenátusban túlréprezentált és a tényleges súlyához képest jóval nagyobb, valós politikai befolyással bír. Azaz amíg ez a réteg megtalálja a számítását a bioetanolban, addig az USA-ban fönnmarad a bioetanol támogató elfuserált politika. Ha viszont a helyzet érdemben megváltozik – például azért, mert a második generációs bioetanol gyártása iparilag versenyképes lesz -, elképzelhető a kukorica alapú első generációs bioetanol gyártásának térvesztése (a sokkal intelligensebb megoldásnak számító cukornád-alapú megmaradhat) és jelentős kukorica-mennyiség kerül a piacra. Azaz a kukorica-termelésben újra az élelmezési cél kerül előtérbe az energetika helyett.

A **GMO-k, és általában a biotechnológiai eljárások** szerinte nem a megoldást, hanem az egyik lehetséges megoldást jelenthetik a globális kihívásokra adandó válaszok között. Ezzel együtt – utalva a GMO-kukorica és –szója franciaországi importjára – megjegyezte, meglehetősen szerencsétlen ötletnek tartja, hogy Bretagne-ban brazil importból származó kukoricával és szójával nevelik a baromfit és az ebből készült fagyasztott terméket a Közel-Keletre exportálják, mikor ezt a brazilok helyben termelt terménnyel meg tudják csinálni, legföljebb a hajóút tart tovább.

Brazília esetében az a nagy kérdés, tartósan exportőr lesz-e az ország, aminek az előfeltétele az, hogy a szállítási infrastruktúráját érdemben fejleszteni tudja, és képes legyen az ország elsejében megtermelt árut gyorsan, mennyiségi és minőségi veszteség nélkül a kikötőkbe szállítani.

A **legnagyobb bizonytalansági tényezőt azonban Afrika jelenti**, ahol egyelőre csak az biztos, hogy az **élelmiszer- és takarmány-igények** nagyon jelentős mértékben növekedni fognak, ám azt még nem lehet tudni, ebből mekkora hányadot tud a kontinens maga megtermelni? Egyáltalán nem tartotta kizártnak, hogy másfél évtized múlva a kukorica globális piacát elsősorban Afrika fogja meghatározni.

Somogyi Norbert, Párizs